SAHNE SANATLARINDA - İZ BIRAKAN - CUMHURİYET KADINLARI

101 YILIN 202 KADINI

Derleyen
Prof. Dr. **Gülay AKGÜL YILMAZ**

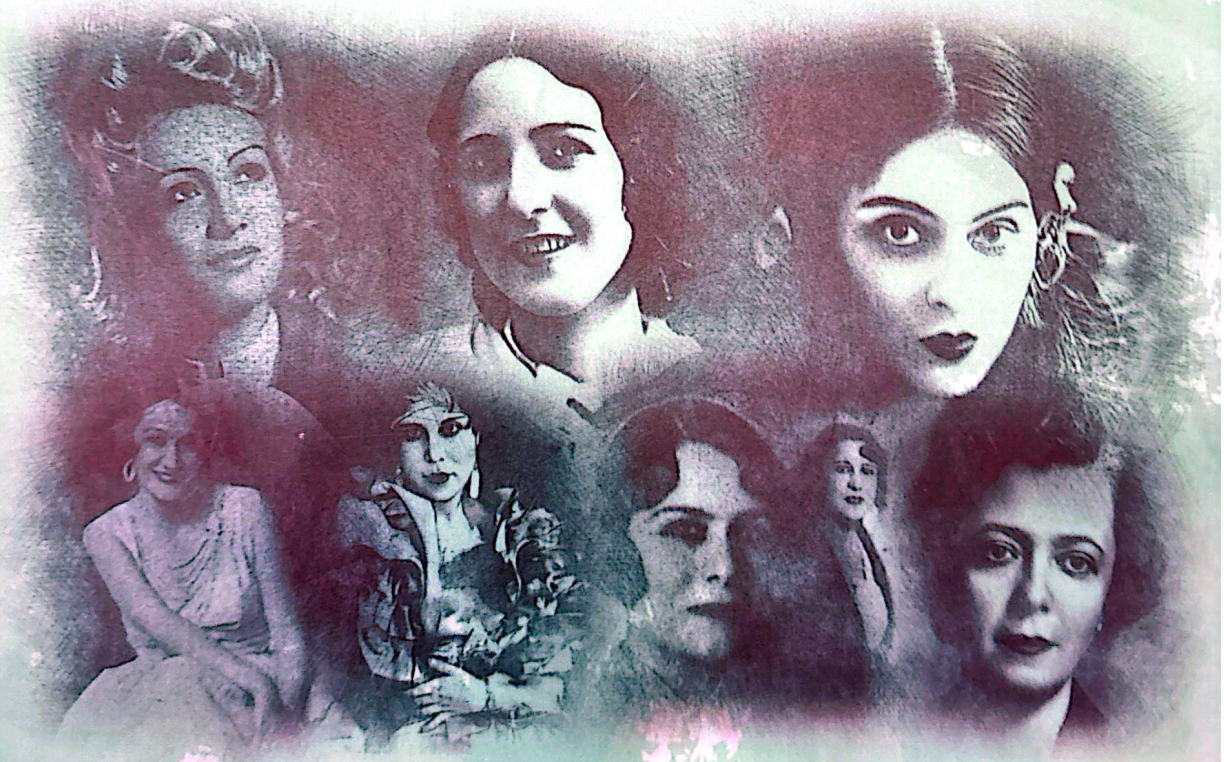

İKKV İSTANBUL KADIN KÜLTÜR VAKFI

İstanbul
Kadın Kültür Vakfı
Yayınları

Scanned with CamScanner

SAHNE SANATLARINDA İZ BIRAKAN CUMHURİYET KADINLARI

101 Yılın **202** Kadını

Derleyen
Prof. Dr. Gülay AKGÜL YILMAZ

İKKV İSTANBUL KADIN KÜLTÜR VAKFI

İSTANBUL KADIN MÜZESİ

İstanbul Kadın Kültür Vakfı Yayınları

Scanned with CamScanner

SAHNE SANATLARINDA İZ BIRAKAN CUMHURİYET KADINLARI

Derleyen
Prof. Dr. Gülay AKGÜL YILMAZ

Her Hakkı Saklıdır. İstanbul, Eylül 2024
ISBN: 978-605-80941-1-6

Baskı
Kazmaz Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sultan Selim Mah. Libadiye Sok. No:3
4.Levent, Kağıthane-İstanbul
Sertifika No: 46616

Grafik Tasarım
Sufyani Bıyık

Scanned with CamScanner

İÇİNDEKİLER

BALE

LEYLA ARZUMAN (1897-1988) 2
KAYA İLHAN (1927-2013) 4
YILDIZ ALPAR (1931 -) 6
TENASÜP ONAD ÖNCEL (1934-2018) 8
GÜLCAN TUNÇÇEKİÇ (1942-1992) 10
MERİÇ SÜMEN (1943 -) 12
DUYGU AYKAL (1943-1988) 14
BEYHAN MURPHY (1958 -) 16
HÜLYA AKSULAR (1966 -) 18
AYŞEM SUNAL SAVAŞKURT (1972 -) 20

KLASİK MÜZİK

FERHUNDE ERKİN (1909-2007) 26
VERDA ÜN (1919-2011) 28
AVNİYE NAZİFE ARAL GÜRAN (1921-1993) 30
NİMET KARATEKİN (1921-2014) 32
FEYHA TALAY (1923-1968) 34
AYLA ERDURAN (1934 -) 36
AYŞE SAVAŞIR (1934 -) 38
AYŞEGÜL SARICA (1935-2023) 40
GÜLDEN TURALI (1935-2002) 42
ARIN KARAMÜRSEL (1936-2023) 44
SUNA KAN (1936-2023) 46
GÖNÜL GÖKDOĞAN (1940 -) 48
GÜLAY UĞURATA (1940-1995) 50
İDİL BİRET (1941 -) 52
SEVİN BERK (1941-2006) 54
LEYLA PINAR (1944-2021) 56
VERDA ERMAN (1944-2014) 58
GÖKÇEN KORAY (1948 -) 60
HÜLYA TARCAN (1949 -) 62
ARİFE GÜLŞEN TATU (1953 -) 64
GÜHER PEKİNEL (1953 -) 66
SÜHER PEKİNEL (1953 -) 66
GÜLSİN ONAY (1954 -) 68
BENAL TANRISEVER (1958-) 70
MERAL GÜNEYMAN (1958 -) 72
MELİHA DOĞUDUYAL (1959 -) 74
PERİHAN ÖNDER-RIDDER (1960 -) 76
SIDIKA ÖZDİL (1960 -) 78
ZEHRA İNCİ ÖZDİL (1960 -) 80

Scanned with CamScanner

ŞEFİKA KUTLUER (1961 -) 82
UFUK DÖRDÜNCÜ (1961 -) 84
BAHAR DÖRDÜNCÜ (1965 -) 84
ÇAĞIL YÜCELEN (1962 -) 86
MEHVEŞ EMEÇ BİROL (1963 -) 88
DENİZ İNCE (1965 -) 90
ZEYNEP YAMANTÜRK ŞENSOY (1965 -) 92
İPEK MİNE SONAKIN (1966 -) 94
YEŞİM GÖKALP (1966 -) 96
ECE DEMİRCİ (1968 -) 98
ŞİRİN PANCAROĞLU (1968 -) 100
YEŞİM ALKAYA YENER (1969 -) 102
BİRSEN ULUCAN (1970 -) 104
AYŞE ÖNDER (1973 -) 106
HANDE DALKILIÇ (1974 -) 108

OPERA

NİMET VAHİD HANIM (1902-2003) 120
SEMİHA BERKSOY (1910-2004) 122
HAVVA İCLAL AR (1913-2007) 124
FATMA BELKIS ARAN (1914-1998) 126
FATMA SAADET İKESUS ALTAN (1916-2007) 128
MESUDE ÇAĞLAYAN (1918-2011) 130
ATİFET USMANBAŞ (1922- 2022) 132
SABAHAT TEKEBAŞ (1925-2022) 134
AYŞE LEYLA GENCER (1928-2008) 136
FERHAN ONAT (1929-1982) 138
YILDIZ DAĞDELEN (1929-2020) 140
MERAL MENDERES (1933-2011) 142
SUNA KORAT (1935-2003) 144
KERİMAN DAVRAN (1936-2015) 146
MÜFİDE ÖZGÜÇ (1938 -) 148
GÜZİN GÜREL (1940 -) 150
LEYLA DEMİRİŞ (1943-2016) 152
REMZİYE ALPER (1944 -) 154
YEKTA KARA (1952 -) 156
ZEHRA YILDIZ (1956 -1997) 158
JAKLİN ÇARKÇI (1958 -) 160
FERYAL TÜRKOĞLU (1973 -) 162

TÜRK MÜZİĞİ

LEYLA SAZ (1850-1936) 168
NERKİS HANIM (NEYYİRE İPEKÇİ) (1895-1971) 170
LALE HANIM (LEBİBE İHSAN SEZEN) (1896-1975) 170

Scanned with CamScanner

NEVESER KÖKDEŞ (1904-1962) 172
VECİHE DARYAL (1908-1970) 174
EMİNE SEMAHAT ÖZDENSES (1913-2008) 176
SEYYAN OSKAY (1913-1989) 180
ZEHRA BİLİR (1913-2007) 182
HAMİYET YÜCESES (1916-1996) 184
SAFİYE AYLA (1917-1998) 186
MÜZEYYEN SENAR (1918-2015) 188
MELAHAT PARS (1919-2005) 190
PERİHAN ALTINDAĞ SÖZERİ (1925-2008) 192
NERİMAN ALTINDAĞ TÜFEKÇİ (1926-2009) 194
AYTEN ALPMAN (1929-2012) 196
NESRİN SİPAHİ (1934 -) 198
HATİCE İNCİ ÇAYIRLI (1935-2021) 200
TÜLAY GERMAN (1935 -) 202
GÖNÜL YAZAR (1936 -) 204
ESİN AFŞAR (1936-2011) 206
NURHAN DAMCIOĞLU (1941-2023) 208
BEDİA AKARTÜRK (1941 -) 210
MEDİHA ŞEN SANCAKOĞLU (1941 -) 212
AYLA DİKMEN (1944-1990) 214
EMEL SAYIN (1945 -) 216
AJDA PEKKAN (1946 -) 218
PINAR KÖKSAL (1946-2019) 220
NEŞE KARABÖCEK (1947 -) 222
MUAZZEZ ABACI (1947 -) 224
FÜSUN ÖNAL (1947 -) 226
SELDA BAĞCAN (1948 -) 228
NÜKHET RUACAN (1951-2007) 230
BANU KIRBAĞ (1951 -) 232
SEYYAL TANER (1952 -) 234
BÜLENT ERSOY (1952 -) 236
YILDIZ İBRAHİMOVA (1952 -) 238
NÜKHET DURU (1954 -) 240
BELKIS AKKALE (1954 -) 242
SEZEN AKSU (1954 -) 244
NİLÜFER YUMLU (1955 -) 246
SABAHAT AKKİRAZ (1957 -) 248
MELİHAT GÜLSES (1958 -) 250
CANDAN ERÇETİN (1963 -) 252
SERTAB ERENER (1964 -) 254
EMEL TAŞÇIOĞLU (1964 -) 256
GÜLAY SEZER (1970 -) 258
ŞEBNEM FERAH (1972 -) 260

Scanned with CamScanner

SİNEMA

NEYYİRE NEYİR (1902-1943) 274
MUAZZEZ ARÇAY (1907-1982) 276
ALİYE RONA (1921-1996) 278
MUHTEREM NUR (1932-2020) 280
BELGİN DORUK (1936-1995) 282
SUNA SELEN (1939 -) 284
FATMA GİRİK (1943-2022) 286
FİLİZ AKIN (1943 -) 288
SELDA ALKOR (1943 -) 290
AYŞEN GRUDA (1944-2019) 292
NEBAHAT ÇEHRE (1944 -) 294
TÜRKAN ŞORAY (1945 -) 296
HÜLYA KOÇYİĞİT (1947 -) 298
FATMA HÜMEYRA AKBAY (1947 -) 300
HALE SOYGAZİ (1950 -) 302
SELMA GÜNERİ (1951 -) 304
GÜLŞEN BUBİKOĞLU (1954 -) 306
MÜJDE AR (1954 -) 308
NUR SÜRER (1954 -) 310
PERİHAN SAVAŞ (1957 -) 312
HÜLYA AVŞAR (1963 -) 314
BENNU YILDIRIMLAR (1969 -) 316
BAŞAK KÖKLÜKAYA (1974 -) 318
AYÇA BİNGÖL (1975 -) 320
NURGÜL YEŞİLÇAY (1976 -) 322

TİYATRO

AFİFE JALE (1902-1941) 328
BEDİA MUVAHHİT (1897-1994) 330
FATMA NUDİYE YALÇI (1904-1969) 332
ZEHRA MACİDE TANIR (1922-2013) 334
ŞİRİN DEVRİM (1926-2011) 336
NİSA SEREZLİ (1928-1992) 338
YILDIZ KENTER (1929-2019) 340
GÜLRİZ SURURİ (1929-2018) 342
ADİLE NAŞİT (1930-1987) 344
MÜKERREM NEDRET GÜVENÇ (1930-2021) 346
GÖNÜL ÜLKÜ ÖZCAN (1931-2016) 348
SUNA PEKUYSAL (1933-2008) 350
ÇOLPAN İLHAN (1936-2014) 352
AYLA ALGAN (1937-2023) 354
GÖKSEL KORTAY (1939 -) 356
AYTEN GÖKÇER (1940-2024) 358

Scanned with CamScanner

NEVRA SEREZLİ (1944 -) 360
DİLEK TÜRKER (1945 -) 362
IŞIL YÜCESOY (1945 -) 364
MERAL ÇETİNKAYA (1945 -) 366
ARSEN GÜRZAP (1946 -) 368
ZELİHA BERKSOY (1946 -) 370
TOMRİS ZEHRA İNCER (1948-2015) 372
PERRAN KUTMAN (1949 -) 374
HİKMET KÖRMÜKÇÜ (1952 -) 376
SERRA YILMAZ (1954 -) 378
AYŞENİL ŞAMLIOĞLU (1956 -) 380
ZUHAL OLCAY (1957 -) 382
FÜSUN DEMİREL (1958 -) 384
DERYA ALABORA (1959 -) 386
DEMET AKBAĞ (1960 -) 388
SUMRU YAVRUCUK (1961 -) 390
TİLBE SARAN (1961 -) 392
AYDA AKSEL (1962 -) 394
ZERRİN TEKİNDOR (1964 -) 396

FİLM YÖNETMENLERİ

CAHİDE SONKU (1916-1981) 406
LALE ORALOĞLU (1924-2007) 408
FEYTURİYE ESEN (1928-2004) 410
BİLGE OLGAÇ (1940-1994) 412
BİRSEN KAYA (1943 -) 414
BİKET İLHAN (1945 -) 416
CANAN GEREDE (1948 -) 418
SEÇKİN YAŞAR (1949 -) 420
HANDAN İPEKÇİ (1956 -) 422
MAHİNUR ERGUN (1956 -) 424
TOMRİS GİRİTLİOĞLU (1957 -) 426
ÜMMİYE KOÇAK (1957 -) 428
NİSAN AKMAN (1958 -) 430
YEŞİM USTAOĞLU (1960 -) 432
HİLAL SARAL ÜNALAN (1971 -) 434
MESUDE ERARSLAN TEKİN (1971 -) 436
PELİN ESMER (1972 -) 438
ÇİĞDEM VİTRİNEL (1973 -) 440
ASLI ÖZGE (1975 -) 442
ZEYNEP GÜNAY (1975 -) 444

Scanned with CamScanner

PROJE EKİBİ ÜYELERİ

ONURSAL BAŞKAN

S. Gülümser YILDIRIM
İstanbul Kadın Kültür Vakfı Kurucu Başkanı

GENEL KOORDİNATÖR VE DERLEYEN

Prof. Dr. Gülay AKGÜL YILMAZ
Marmara Üniversitesi
İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi
İstanbul Kadın Kültür Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi

KATKI SAĞLAYANLAR

Prof. Dr. Nedret KURAN BURÇOĞLU
Boğaziçi Üniversitesi
Emekli Öğretim Üyesi
İstanbul Kadın Kültür Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi

Dr. Gözde NALBANT EFE
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. İrem KONCA
Marmara Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi

Dr. Müge YETKİN ATAER
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Banu YAZICI
Marmara Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi

Gamze APAYDIN
Marmara Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi

Serra İLGİ KARAKAŞ
Kadir Has Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi

Fatma UKAV GÜNDÜZ
Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

Scanned with CamScanner

MÜZİK BÖLÜMÜ KOORDİNATÖRLERİ

Doç. Dr. Ajda Aylin CAN
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı

Doç. Dr. Ü. Kubilay CAN
Kocaeli Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü

KATKI SAĞLAYANLAR

Dr. Vildan ÖZDEMİR
Harran Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği
Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Hamza Serdar TURAN
Kocaeli Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Araştırma Görevlisi

Ali Doğan NUR
Kocaeli Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Görevlisi

Mehmet DURAK
Kocaeli Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Görevlisi

Ayetullah DURMAZ
Kastamonu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Scanned with CamScanner

SUNUŞ

Elinizde bulunan bu eser, İstanbul Kadın Kültür Vakfının Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. Yılı etkinliği olarak tasarladığım sahne sanatlarından bale, klasik müzik, Türk müziği, opera, tiyatro ve sinema alanlarında yol açmış olan ilk kadınlar, bulundukları alanlarda yönetici pozisyonuna gelmiş olan kadınlar ve mesleklerini uzun yıllar icra ederek halkın sevgisini kazanarak öne çıkan sanatçı kadınlarımızın biyografilerinden oluşan bir sergi düzenlemeye yönelik **"100 YILIN 100 KADINI"** projesini yönetim kuruluna önermemle başlayan sürecin ürünüdür. Bu bağlamda, güçlükleri göğüslemiş, ardından gelenlere yol açmış, ilham kaynağı olmuş, ülkemizin yurt dışında tanıtılmasını sağlamış, ulusal ya da uluslararası platformlarda prestijli ödüller almış kadınlarımız ya da bu alanlarda yönetici pozisyonlara gelerek halkın beğenisini ve takdirini kazanmış eserlere imza atarak sanat hayatımızda iz bırakan kadınlarımız seçilerek biyografileri oluşturulmuş ve derlenmiştir.

Araştırmaya Cumhuriyetimizin 100. Yılı içinde başladık. Sergiyi aynı yıl sonuna doğru gerçekleştirmeyi planlamıştık. Araştırmanın ilk etabında oluşturduğum çekirdek grupta titizliğine inandığım eski asistanlarım şimdinin İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyeleri olan kıymetli Dr. Gözde Nalbant Efe ve Dr. Müge Yetkin Ataer ile Marmara Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu öğretim görevlisi sevgili dostum, eski mesai arkadaşım Dr. İrem Konca ve eski öğrencileri şimdinin Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlileri Banu Yazıcı, Gamze Apayadın ve daha sonra Kadir Has Üniversitesine geçen Serra İlgi Karakaş yer aldı. Zevkle ve şevkle gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmalarda yer aldılar. Çok geçmeden, her birimizin bir bölümün araştırılmasını, isimlerin belirlenmesini ve biyografileri yazmayı üstlendiği çalışma sürecinin umduğumuzdan fazla zaman gerektirdiğini fark ettim. Hepimizin keyifle çok şey öğrendiği süreç boyunca çok sayıda isim belirlendi ve her geçen gün yeni isimleri eklemek ihtiyacı duyuldu. Daha sonra ekibimize daha önce de pek çok projede birlikte çalıştığımız titizliğine çok güvendiğim, Üniversitemiz Müzik Bölümü öğretim üyesi, sevgili Doç. Dr. Aylin Can'ı da dahil ederek müzik bölümü kapsamında yapılan çalışmaları değerlendirmelerini istedim. Memnuniyetle kabul eden Aylin Hoca da Kocaeli Üniversitesinden Doç. Dr. Kubilay Koç başta olmak üzere Araştırma Görevlisi Hamza Serdar Turan, Arş. Gör. Ali Doğan Nur ve Öğr. Gör. Mehmet Durak, Harran Üniversitesinden Arş. Gör. Dr. Vildan Özdemir ve Kastamonu Üniversitesinden Ayetullah Durmaz'ı da ekibe dahil ederek, müzik bölümündeki biyografileri inceleyip, araştırmaları derinleştirdiler, yeni isimler ekleyerek çalışmanın müzik bölümünü geliştirdiler. Sürecin son aşamasında doktora öğrencim sevgili Fatma Ukav Gündüz'ün de desteğini aldık. Ekibimiz genişlerken isimlerin de sayısı hızla artmaya devam etti. Sonuçta eserde; bale, klasik müzik, Türk müziği, opera, sinema, tiyatro ve film yönetmenleri olmak üzere yedi bölümde toplanan toplam 202 kadın sanatçımızın biyografileri; her bölüm itibarıyla doğum yılı önceliğine göre sıralanırken, aynı yıl doğmuş olanlar isimlerine göre alfabetik sırayla yerini aldı. Biyografilerin derlenmesi ve tek tipleştirilmesi ile oluşturduğum metni Boğaziçi Üniversitesinden emekli, Vakfımız Mütevelli Heyeti Üyesi kıymetli meslektaşım Prof. Dr. Ned-

Scanned with CamScanner

ret Kuran Burçoğlu okuyarak çalışmaya katkı sağladılar. Eserin ortaya çıkmasına yönelik emek veren meslektaşlarımın her birine Vakfımız ve şahsım adına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

1923 yılında ilan edilen ve ilelebet devam edecek olan Cumhuriyetimizin, kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde açılan yolda sanat hayatımızın ilgili alanlarında her güçlüğe rağmen var olma mücadelesini başararak öncü olmuş, yönetici olmuş, eserleriyle ve başarılarıyla iz bırakmış kadınlarımızın sergi ile gündeme getirilmesi, ebediyete intikal edenleri saygıyla anarken, hayatta olanlara ülkemiz sanat hayatına katkılarından dolayı, başta ülkemiz kadınları, kız çocukları adına şükranlarımızı sunmak ve genç nesillere ilham olması adına onların o koşullarda elde ettikleri başarıları hatırlatmak amacıyla planladığımız sergimizi gerçekleştirebilmek için bir yerde virgül koyma ihtiyacı hasıl oldu. Zira her geçen gün, ne mutlu ki, yeni isimleri de ekleme ihtiyacı duyuyorduk ancak bir taraftan da sergi alanı ve bütçe kısıtlarımızın farkındaydık. Cumhuriyetimizin 100. Yılı içinde gerçekleştiremesekte 101. Yılında gerçekleştirebilmek adına Temmuz 2024 tarihi itibarıyla geldiği noktada araştırmalarımıza şimdilik ara verme kararını aldığımızda kimi bölümlerdeki araştırmalarımız en fazla doğum tarihi 1976 yılına kadar gelebilmişti. Bundan sonra devam edecek çalışmaların neticesinde Cumhuriyetin sağladığı imkanlar ile ülkemiz sanat hayatına katkıda bulunan, dünyada tanınmamızı sağlayan çok kıymetli kadınlarımızı Vakfımız ve Müzemizin sonraki etkinlikleri ile gündeme getirmeye devam edeceğiz.

"100 YILIN 100 KADINI" diye başladığımız projenin **"101 YILIN 202 KADINI"** na dönüşmüş olması, mutluluk ve umut vericidir. Bu çalışma ile ülkemiz sanat, kültür ve bilim hayatına katkıda bulunmuş kadınlarımıza ilişkin bellek oluşturarak gelecek nesillere aktaracak şekilde biyografilerini derleyip internet ortamında, 7/24 ulaşıma açık tutan Vakfımızın taşıyıcılığını yaptığı Türkiye'nin ilk kadın müzesi olan İstanbul Kadın Müzesi'nde bugüne kadar yer almakta olan kadınlara yenileri eklenmiş oldu.

Elinizde bulunan eserde yer alan sanatçıların biyografilerinin sergilenmesine yönelik yer arayışları sırasında Kültür ve Turizm Bakanlığımızdan sergi salonu talebimiz neticesinde, Bakanlığımız, **"101 YILIN 202 KADINI"** etkinliğimizi her yıl gerçekleştirilmekte oldukları KÜLTÜR YOLU FESTİVALİNİN İstanbul ayağına dahil ederek Vakfımız ve projemizi onurlandırdılar.

İstanbul Kadın Kültür Vakfı olarak, verdikleri destekten dolayı Kültür Bakanımız Sayın Mehmet Nuri ERSOY'a şükranlarımızı sunarız.

Ayrıca kitabın ve sergi panolarının dizgisini üstlenen Marmara Reklam Temsilcisi Nevzat Özdemir'e, grafik tasarımını yapan Sufyani Bıyık'a, kitabın baskısını gerçekleştiren Akif Kazaz'a, Vakıf sekreteryasını özveri ve başarı ile yürüten sevgili Tülay Kolak ve bugüne gelmemizde doğrudan ya da dolaylı katkı sağlayan herkese Vakıf adına ayrı ayrı teşekkür ederim.

Prof. Dr. Gülay Akgül Yılmaz
Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi
İstanbul Kadın Kültür Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner